

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Αριθμός γνωμοδότησης 246 /2019
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(Α΄ ΤΜΗΜΑ)

Συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 2019

Σύνθεση:

Πρόεδρος : Ευγενία Βελώνη, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Νικόλαος Δασκαλαντωνάκης, Γεώργιος Ανδρέου, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Αγγελική Καστανά, Βασίλειος Καραγεώργος, Κωνσταντίνος Ζαμπάρας , Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Μαρία Βλάσση, Πάρεδρος του ΝΣΚ(γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός ερωτήματος: Το με αριθμό πρωτοκόλλου 2/ 67740/ΔΕΠ/18.11.2019 έγγραφο του Υπουργείου Οικονομικών , Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής, Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, Γενικής Διεύθυνσης Δημοσιονομικής Πολιτικής και Προϋπολογισμού, Διεύθυνσης Εισοδηματικής Πολιτικής, Τμήματος Γ'

Περίληψη ερωτήματος : Ερωτάται εάν: α) Με τις διατάξεις του ν.4194/2013 ((Κώδικας περί Δικηγόρων-Α 208/2013), η θέση του νομικού συμβούλου που απασχολείται με σχέση έμμισθης εντολής εξομοιώνεται μισθολογικά με τη θέση του δικηγόρου που επίσης απασχολείται με σχέση έμμισθης εντολής και β) εάν η διάταξη του ν.4354/2015 (Α 176/2015), που αφορά τους δικηγόρους που παρέχουν υπηρεσίες με σχέση πάγιας και περιοδικής εντολής στους φορείς που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του ως άνω νόμου, εφαρμόζεται και στον Νομικό Σύμβουλο της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) που απασχολείται με σχέση έμμισθης εντολής ή εάν ως προς αυτόν ισχύει η κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας-Οικονομικών και Δικαιοσύνης με αριθμό 2/42227/0022/2005(Β 1401/2005).

Στο πιο πάνω ερώτημα το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α΄ ΤΜΗΜΑ) γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν , εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό :

1. Με την από 1-1-2006 σύμβαση έμμισθης εντολής, προσλήφθηκε ο Η.Θ., ως Νομικός Σύμβουλος της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ), αμειβόμενος με πάγια αντιμισθία, όπως είχε καθοριστεί, σύμφωνα με τη με αριθμό 2/42227/0022/20-9-2005 κυα των Υπουργών Οικονομίας-Οικονομικών και Δικαιοσύνης, με παραπομπή στις εκάστοτε αναπροσαρμοζόμενες αποδοχές Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με προϋπηρεσία δεκαεννέα ετών, αναλόγως των ετών της δικηγορίας του. Η αντιμισθία αυτή, με σύμφωνη γνώμη της Γενικής Διεύθυνσης Δημοσιονομικής Πολιτικής και Προϋπολογισμού, Διεύθυνσης Εισοδηματικής Πολιτικής, συνεχίσθηκε να του καταβάλλεται και μετά την έκδοση της με αριθμό οικ.2/17127/0022/28-2-2012 κυα των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 22 του ν.4024/2011 παρ. 1 και 3, και καθόρισε τις αποδοχές των δικηγόρων με σχέση έμμισθης εντολής των Ανεξάρτητων Διοικητικών ή Ρυθμιστικών Αρχών.

2. Ενόψει τόσο του νέου μισθολογικού νόμου 4354/2015, σύμφωνα με τον οποίο στο πεδίο εφαρμογής του υπάγονται και οι δικηγόροι που παρέχουν υπηρεσίες με σχέση πάγιας και περιοδικής έμμισθης εντολής στις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές, καταργώντας κάθε προγενέστερη διαφορετική νομοθετική ρύθμιση, όσο και της έννοιας του έμμισθου δικηγόρου στο νέο Κώδικα Δικηγόρων (ν.4194/2013, άρθρο 42), η Διεύθυνση Εισοδηματικής Πολιτικής ζητεί αρμοδίως, σύμφωνα με τα άρθρα 2 παρ. 1 και 6 παρ. 2 περ. γ' και παρ. 6 του ν. 3086/2002, την έκδοση γνωμοδότησης στα ερωτήματα που αναφέρονται στην αρχή της παρούσας, εκφράζει δε, ως αρμόδια αρχή για την παροχή απόψεων επί μισθολογικών ερωτημάτων , την άποψη ότι από 1-1-2016 οι αποδοχές του Νομικού Συμβούλου της ΑΔΑΕ υπάγονται στις διατάξεις του ν.4354/2015.

Νομοθετικό πλαίσιο

3. Στα άρθρα 19 και 101Α του **Συντάγματος** ορίζονται τα εξής:

« **Άρθρο 19** 1. Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο.

2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1.

Άρθρο 101Α

1. Όπου από το Σύνταγμα προβλέπεται η συγκρότηση και η λειτουργία ανεξάρτητης αρχής, τα μέλη της διορίζονται με ορισμένη θητεία και διέπονται από προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία, όπως νόμος ορίζει.

2. Νόμος ορίζει τα σχετικά με την επιλογή και την υπηρεσιακή κατάσταση του επιστημονικού και λοιπού προσωπικού της υπηρεσίας που οργανώνεται για την υποστήριξη της λειτουργίας κάθε ανεξάρτητης αρχής.».

4. Στα άρθρα 1, 2 και 4 του ν.3051/2002 «Ανεξάρτητες Αρχές, προσλήψεις Δημοσίου Τομέα κλπ» , (Α 220) ορίζονται τα εξής :

«Άρθρο 1 Πεδίο εφαρμογής-Εννοια μέλους

1. Στις ρυθμίσεις του παρόντος νόμου υπάγονται τα μέλη και το Προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών των οποίων η συγκρότηση και η λειτουργία προβλέπεται στο Σύνταγμα.....

Άρθρο 2 Λειτουργική Ανεξαρτησία

1. 7. Η λειτουργία κάθε ανεξάρτητης αρχής ρυθμίζεται από εσωτερικό κανονισμό, ο οποίος εκδίδεται από την ίδια και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Άρθρο 4 Προσωπικό των ανεξάρτητων αρχών

"1. ¹Το επιστημονικό και λοιπό προσωπικό κάθε ανεξάρτητης αρχής προσλαμβάνεται στις θέσεις που προβλέπονται στον οργανισμό της και επιλέγεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 1 του ν. 3812/2009.

2. ²Το ειδικό επιστημονικό προσωπικό που εκτελεί την κύρια αποστολή της ανεξάρτητης αρχής προσλαμβάνεται με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου ή έμμισθης εντολής επιφυλασσομένων των διατάξεων της παρ. 3 του άρθρου 5 του ν. 3094/2003 και υπόκειται στη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 3 του ν. 4024/2011. Το λοιπό προσωπικό κάθε ανεξάρτητης αρχής υπόκειται στις διατάξεις του ν. 4024/2011.

¹ όπως αντικαταστάθηκε από 13/06/2012 με τα άρθρα 61 παρ.3 και 110 παρ.22 του Ν. 4055/2012 (Α 51 12.3.2012),

² όπως αντικαταστάθηκε από 13/06/2012 με τα άρθρα 61 παρ.3 και 110 παρ.22 του ν. 4055/2012 (Α 51 12.3.2012). Σύμφωνα δε με τη παρ. 25 του άρθρου 110 του ίδιου νόμου: "25. Το ειδικό επιστημονικό προσωπικό, που υπηρετεί κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου στις πέντε συνταγματικά κατοχυρωμένες ανεξάρτητες αρχές και εκπληρώνει την κύρια αποστολή τους, εξακολουθεί να παρέχει τις υπηρεσίες του με την προβλεπόμενη από την κείμενη νομοθεσία εργασιακή και ασφαλιστική σχέση, υπαγόμενο σε ενιαίο μισθολογικό καθεστώς σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 3 του ν. 4024/2011 (Α` 226).

Με την επιφύλαξη των ειδικών ρυθμίσεων του παρόντος νόμου η υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού τους διέπεται, κατά περίπτωση, από τις διατάξεις: Α. ...Β... Γ. Του Κώδικα περί Δικηγόρων για τους δικηγόρους που προσλαμβάνονται με σύμβαση έμμισθης εντολής.

Δ. Των ειδικών νόμων και των κανονιστικών πράξεων που ισχύουν για κάθε αρχή»

5 Στα άρθρα 1, 6 παρ.5, 8 παρ.1, 5 και 7 του **ν.3115/2003** «Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ)», (Α 47) ορίζονται τα εξής :

« **Άρθρο 1** Σύσταση Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών

1. Συνιστάται, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 19 του Συντάγματος, Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.), με σκοπό την προστασία του απορρήτου των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο... 2. Η Α.Δ.Α.Ε. είναι ανεξάρτητη αρχή, που απολαμβάνει διοικητικής αυτοτέλειας.

Άρθρο 6 Αρμοδιότητες της Α.Δ.Α.Ε.

1. Η Α.Δ.Α.Ε., για την εκπλήρωση της αποστολής της, έχει τις ακόλουθες αρμοδιότητες:..... 5. Η Α.Δ.Α.Ε. παρίσταται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις της. Εκπροσωπείται δικαστικώς από μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή από μέλη της Νομικής της υπηρεσίας.

Άρθρο 8 Προσωπικό της Α.Δ.Α.Ε.

1. Για τη στελέχωση της Α.Δ.Α.Ε. συνιστώνται συνολικά πενήντα (50) θέσεις, από τις οποίες ... οι δύο (2) θέσεις δικηγόρων παρ' Εφέταις ή παρ' Αρείω Πάγω με έμμισθη εντολή και μία (1) θέση Νομικού Συμβούλου.³.....

«5.α... β) Οι θέσεις του Ειδικού Επιστημονικού Προσωπικού κατανέμονται ως εξής:....γ. Οι θέσεις των δικηγόρων με έμμισθη εντολή είναι δύο (2). δ. Ο Νομικός Σύμβουλος πρέπει να είναι δικηγόρος παρ' Αρείω Πάγω και κάτοχος τουλάχιστον μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών σε συναφές με τους σκοπούς της Α.Δ.Α.Ε. αντικείμενο..... 7. Οι αποδοχές του προσωπικού της Α.Δ.Α.Ε., το είδος των πρόσθετων απολαβών και το ύψος αυτών καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης. ».

6. Στα άρθρα 2, 4, 6 και 12 του **π.δ. 40/2005** «Διάρθρωση Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών, προσόντα προϊσταμένων κλπ» (Α' 59/07.03.2005),

³ όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 37 παρ.1 ν..4509/2017, Α 201/22.12.2017.

που εκδόθηκε κατ εξουσιοδότηση των άρθρων 6 και 8 παρ. 10 του ν. 3115/2003, ορίζονται τα εξής :

«Άρθρο 2 Βασική Διάρθρωση της Α.Δ.Α.Ε.

Η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.) έχει την ακόλουθη οργανωτική διάρθρωση: Α.1.. 2. Γραφείο Νομικού Συμβούλου και Νομικών Υπηρεσιών.....

Άρθρο 4 Γραφείο Νομικού Συμβούλου και Νομικών Υπηρεσιών

1. Το Γραφείο Νομικού Συμβούλου και Νομικών Υπηρεσιών παρέχει νομική υποστήριξη στα όργανα διοίκησης και στις οργανικές μονάδες της Α.Δ.Α.Ε..

2. Το Γραφείο έχει τις ακόλουθες ειδικότερες αρμοδιότητες:

α. Υποστήριξη των Υπηρεσιών της Α.Δ.Α.Ε. για την σύνταξη κανονιστικών και ατομικών διοικητικών πράξεων, καθώς και την επεξεργασία νομικών κειμένων ύστερα από αίτηση των υπηρεσιών. Ενημέρωση των Υπηρεσιών της Α.Δ.Α.Ε. για κάθε αλλαγή στο νομοθετικό πλαίσιο που αφορά στις αρμοδιότητές της.

β. Νομική συνδρομή των αρμοδίων υπηρεσιών της Α.Δ.Α.Ε. για: αα) την αντιμετώπιση παραβιάσεων του απορρήτου των επικοινωνιών ή των όρων και της διαδικασίας άρσης αυτού, ββ) τη διερεύνηση και επεξεργασία των καταγγελιών παραβίασης του απορρήτου και την προετοιμασία της διαδικασίας ακροάσεων, γγ) τη διασφάλιση της νομιμότητας των διαφόρων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών για την λειτουργία της Α.Δ.Α.Ε., δδ) την αντιμετώπιση των περιπτώσεων παραβίασης της κείμενης νομοθεσίας σε σχέση με το απόρρητο των επικοινωνιών και την σύνταξη των σχετικών αποφάσεων, με τις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις.

γ. Παράσταση και υπεράσπιση των νομικών υποθέσεων της Α.Δ.Α.Ε. ενώπιον των δικαστηρίων, των δικαστικών και διοικητικών αρχών, τον χειρισμό εξώδικων διαφορών και γενικώς την εκτέλεση κάθε έργου που εμπίπτει στην άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος, σύμφωνα με τον κώδικα περί δικηγόρων.

δ. Τήρηση αρχείου νομοθεσίας και νομολογίας, σχετικής με το απόρρητο των επικοινωνιών.

Άρθρο 6 Αρμοδιότητες της Α.Δ.Α.Ε.

..... 5. Η Α.Δ.Α.Ε. παρίσταται αυτοτελώς σε κάθε είδους δίκες που έχουν ως αντικείμενο πράξεις ή παραλείψεις της. Εκπροσωπείται δικαστικώς από μέλη του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή από μέλη της Νομικής της υπηρεσίας.

Άρθρο 12 Υπηρεσιακή κατάσταση

Με την επιφύλαξη των ειδικών ρυθμίσεων του Ν. 3115/2003, η υπηρεσιακή κατάσταση του προσωπικού της Α.Δ.Α.Ε. διέπεται, κατά περίπτωση, από τις διατάξεις: ... 3. Του Κώδικα περί Δικηγόρων για τους δικηγόρους, που προσλαμβάνονται με σύμβαση έμμισθης εντολής. 4. Των ειδικών νόμων και των κανονιστικών πράξεων, που ισχύουν για την Α.Δ.Α.Ε.».

7. Στη με αριθμό 2/42227/0022/2005 κυα των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης Καθορισμός πάγιας αντιμισθίας του Νομικού Συμβούλου της "Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.)(Β'1401/ 10.10.2005) , με επίκληση στο προοίμιο αυτής των διατάξεων , μεταξύ άλλων , του ν. 3205/2003, "Μισθολογικές ρυθμίσεις λειτουργών και υπαλλήλων του Δημοσίου, ΝΠΔΔ και ΟΤΑ, και άλλες συναφείς διατάξεις" (ΦΕΚ Α 297)και του ν.δ. 3026/1954 "Περί του Κώδικα Δικηγόρων" (ΦΕΚ Α 235), όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.....» στο Άρθρο Μόνο, ορίζονται τα εξής :

«1. Καθορίζουμε τις μηνιαίες αποδοχές του προβλεπόμενου από τις διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 5δ του ν. 3115/2003 νομικού συμβούλου που υπηρετεί στην ΑΔΑΕ με σχέση έμμισθης εντολής, σύμφωνα με τις εκάστοτε αναπροσαρμοζόμενες αποδοχές Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ν.Σ.Κ.), με προϋπηρεσία δεκαεννέα ετών, αναλόγως των ετών δικηγορίας του, κατά τις διατάξεις των άρθρων 32 παρ. 1 δ και 33 περ. Α παρ.1, 2, 3δ, 4, 5 και περ. Β και Γ του ν.3205/2003, όπως εκάστοτε ισχύουν.

2. Στον ανωτέρω θα καταβάλλονται: I. 10% επί του βασικού μισθού ως ασκούντος καθήκοντα προϊσταμένου της Νομικής Υπηρεσίας της ΑΔΑΕ. II. Κίνητρο απόδοσης. III. Οικογενειακής παροχής (έγγαμος με δύο ανήλικα παιδιά). IV. Μεταπτυχιακών σπουδών (διδακτορικό).

3. Οι μηνιαίες αποδοχές του θα αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες αποδοχές Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, με αντίστοιχη προϋπηρεσία, αναλόγως των ετών δικηγορίας του.

4. Η ΑΔΑΕ θα καταβάλει τις οφειλόμενες ασφαλιστικές εισφορές του Νομικού Συμβούλου στα οικεία Ασφαλιστικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης των Δικηγόρων, κατά το ποσοστό που τη βαρύνουν.....».

8. Στο άρθρο 57 του ν 3691/2008 «Πρόληψη νομιμοποίησης παράνομων εσόδων»(Α 166/5.8.2008) ορίζονται τα εξής:

«....5. Ο βασικός μισθός του Δικαστικού Αντιπροσώπου (άρθρο 32 παρ. 2 του ν. 3205/2003, όπως ισχύει) ορίζεται, από 1.1.2008, σε δύο χιλιάδες εξήντα επτά (2.067)

ευρώ⁴. 6. Οι περιπτώσεις α' έως και στ' της παραγράφου Α3 του άρθρου 33 του ν. 3205/2003 αντικαθίστανται, από 1.1.2008, ως εξής:.....12. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού δεν εφαρμόζονται σε όσους εξομοιώνονται μισθολογικά με δικαστικούς λειτουργούς ή με μέλη του κύριου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Όπου στην κείμενη νομοθεσία υπάρχουν διατάξεις που παραπέμπουν για τον καθορισμό αποδοχών στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών και των μελών του κύριου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, αυτές θεωρούνται ότι παραπέμπουν στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών και των μελών του κύριου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί μέχρι και την ισχύ του ν. 3670/2008 (ΦΕΚ 117 Α').».

9. Στη με αριθμό **οικ. 2/17127/0022/2012** **κυα** των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης και Οικονομικών «Καθορισμός αποδοχών του ειδικού επιστημονικού προσωπικού και των δικηγόρων με σχέση έμμισθης εντολής των Ανεξάρτητων Διοικητικών ή Ρυθμιστικών Αρχών, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων⁵ » (Β'498/28/02/2012), που εκδόθηκε με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου 22 παρ 3 του ν. 4024/2011«Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015»⁶ (Α' 226), στο Άρθρο Μόνο ορίζονται τα εξής :

⁴ 1.0 μηνιαίος βασικός μισθός όλων των βαθμών της ιεραρχίας του κύριου προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους καθορίζεται με βάση το βασικό μισθό του βαθμού του Δικαστικού Αντιπροσώπου, ο οποίος πολλαπλασιάζεται με τους παρακάτω συντελεστές και στρογγυλοποιείται στην πλησιέστερη μονάδα ευρώ:α... δ. Πάρεδρος 1, 40

⁵ ΑΠ 483/2017 <<Ο νομοθέτης, κατά τον καθορισμό των αποδοχών των δικηγόρων των ΑΔΑ και των λοιπών ανάλογων φορέων του δημόσιου τομέα, έλαβε υπ' όψη τη νομική φύση και την αποστολή των εν λόγω αρχών ή επιτροπών και θέλησε να τις ξεχωρίσει από τις αποδοχές των δικηγόρων του Δημοσίου, των ΟΤΑ και των ΝΠΔΔ, όπως έπραξε και για τις αποδοχές του λοιπού επιστημονικού προσωπικού των αρχών αυτών, τις οποίες ξεχώρισε από εκείνες που προβλέπονται στο ενιαίο μισθολόγιο της δημόσιας διοίκησης για το εν γένει επιστημονικό προσωπικό του δημόσιου τομέα. Και κατά τη διαμόρφωση της βούλησης αυτής, οι αρμόδιοι υπουργοί, ενεργώντας κατά νομοθετική εξουσιοδότηση και ευρισκόμενοι μέσα στα όριά της (άρθρο 22 παρ.3 του ν. 4024/ 2011), έλαβαν υπ' όψη την υποχρέωση που είχαν από το Σύνταγμα (άρθρο 101Α) και τον οργανικό νόμο εκάστης ΑΔΑ κλπ να καθορίσουν τις αποδοχές με τρόπο που να συνάδει αφ' ενός προς τη λειτουργική ανεξαρτησία της αρχής ή επιτροπής και αφ' ετέρου προς το ιδιαίτερο νομοθετικό καθεστώς που διέπει από άποψη ουσιαστικών προσόντων, επιλογής και υπηρεσιακής κατάστασης το προσωπικό της.>>

⁶ Άρθρο 22 Επέκταση διατάξεων 3. Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης καθορίζονται οι αποδοχές του ειδικού επιστημονικού προσωπικού και των δικηγόρων με σχέση έμμισθης εντολής των Ανεξάρτητων Διοικητικών ή Ρυθμιστικών Αρχών, της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων, οι αποδοχές του επιστημονικού προσωπικού του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και κάθε αναγκαίο θέμα.

« 1. Με την παρούσα απόφαση καθορίζονται οι αποδοχές του ειδικού επιστημονικού προσωπικού και των δικηγόρων με σχέση έμμισθης εντολής των Ανεξάρτητων Διοικητικών ή Ρυθμιστικών Αρχών, Οι ρυθμίσεις της παρούσας απόφασης καταλαμβάνουν όλους, όσοι, μετά από πρόσληψη, απόσπαση ή μετάταξη, κατέχουν, με δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου σχέση, οργανική θέση ειδικού επιστημονικού προσωπικού καθώς και όσους απασχολούνται ως δικηγόροι με σχέση έμμισθης εποχής, στους φορείς του πρώτου εδαφίου. 2. ...3...

4. Στους δικηγόρους των Ανεξάρτητων Διοικητικών ή Ρυθμιστικών Αρχών..... με έμμισθη εντολή, καταβάλλεται χρονοεπίδομα 2% επί του βασικού μισθού της παρ.2, το οποίο χορηγείται αυτοδικαίως ανά διετία από την ημερομηνία εγγραφής τους στα μητρώα του οικείου Δικηγορικού Συλλόγου.⁷».

5 Οι διατάξεις των άρθρων 16, 17, 18, 19 και 20 του Ν. 4024/2011, εφαρμόζονται και σε ότι αφορά τις αποδοχές του προσωπικού της παραγράφου 1.⁸

6. Για το προσωπικό που απασχολείται στις θέσεις της παραγράφου 1 πριν από την 1.11.2011, εφόσον από την εφαρμογή της παρούσας απόφασης προκύπτει διαφορά σε σχέση με τις μηνιαίες συνολικές αποδοχές που λάμβαναν κατά τον τελευταίο μήνα προ της έναρξης ισχύος της, εφαρμόζεται η παρ. 2 του άρθρου 29 του ν. 4024/2011..... ».

10. Στα άρθρα 8,36,42, 43,44 και 166 του ν.4194/2013 (Κώδικας περί Δικηγόρων-Α 208)⁹ ορίζονται τα εξής :

⁷ Η παρ. 4 αντικαταστάθηκε ως άνω με την ΥΑ 2/71801/0022/2.10.2012 (Β' 2827/19.10.2012), η οποία σύμφωνα με το τελευταίο εδάφιο αυτής ισχύει από 1.11.2011.

⁸ Η παρ. 5 αντικαταστάθηκε ως άνω με το άρθρο μόνον της ΥΑ οικ.2/55709/0022/2013 (Β 1398/7.6.2013) .

⁹ Πρβλ Άρθρο 63 παρ.4 και 92^Α του ν.δ. 3026/1954 προϊσχύοντα Κώδικα Δικηγόρων<<... 4. Κατ' εξαίρεσιν επιτρέπεται εις τον Δικηγόρον α) η επι παγία ετησία ή μηνιαία αμοιβή παροχή καθαρώς νομικών εργασιών είτε ως Δικαστικού ή Νομικού Συμβούλου ή ως Δικηγόρου και β) η διδασκαλία μαθημάτων νομικών ή πολιτικών επιστημών>>καθώς και το Άρθρο 92^Α που είχε προστεθεί με το άρθρο 2 του ν.1093/1980 (Α 270), και αντικατασταθεί με το άρθρο 12 του ν.1816/1988 (251), με την υποπαράγραφο ΙΓ.1. υποπερ.8.β.και γ άρθρου πρώτου Ν.4093/2012, Α 222/12.11.2012 «1. Ο δικηγόρος για τις παρεχόμενες με έμμισθη εντολή υπηρεσίες του αμείβεται με πάγια μηνιαία αμοιβή που καθορίζεται με ελεύθερη συμφωνία με τον εντολέα του. Η αμοιβή των ασκούμενων δικηγόρων δεν μπορεί να είναι κατώτερη του εκάστοτε ισχύοντος κατώτατου νόμιμου μισθού υπαλλήλου του ιδιωτικού τομέα. 2. Οι αποδοχές των δικηγόρων που παρέχουν τις υπηρεσίες τους με έμμισθη εντολή στους φορείς της παραγράφου 1 του άρθρου 4 του ν. 4024/2011 (Α' 226) καθορίζονται όπως ορίζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 22 του ν.4024/2011. γ. Από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου καταργείται κάθε διάταξη νόμου ή κανονιστικής πράξης που ρυθμίζει διαφορετικά τα θέματα του άρθρου 92 Α του ν.δ. 3026/1954, όπως τροποποιήθηκε από την προηγούμενη διάταξη της υποπερίπτωσης β'.»

«Άρθρο 8 Έργα που επιτρέπονται στον δικηγόρο

Επιτρέπεται στον δικηγόρο, ύστερα από έγγραφη γνωστοποίηση στο δικηγορικό σύλλογο στον οποίο ανήκει:

α) Να παρέχει σε εντολέα με ετήσια ή μηνιαία αμοιβή νομικές υπηρεσίες ως δικαστικός ή νομικός σύμβουλος ή ως δικηγόρος με έμμισθη εντολή, είτε αυτός ανήκει στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα, καθώς και να αναλαμβάνει παράλληλα υποθέσεις από οποιονδήποτε άλλον εντολέα με αμοιβή για κάθε υπόθεση ξεχωριστά, είτε με ετήσια ή περιοδική αμοιβή.....

Άρθρο 36 Περιγραφή του έργου του δικηγόρου

1. Αποκλειστικό έργο του δικηγόρου είναι να αντιπροσωπεύει και να υπερασπίζεται τον εντολέα του σε κάθε δικαστήριο ή αρχή της Ελληνικής Δημοκρατίας ή οποιασδήποτε άλλης χώρας, στα δικαστήρια, τις υπηρεσίες και τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα διεθνή δικαστήρια, στα πειθαρχικά και υπηρεσιακά συμβούλια, καθώς και η κατάθεση σημάτων και διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Επίσης η παροχή νομικών συμβουλών προς οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, καθώς και η σύνταξη γνωμοδοτήσεων προς οποιοδήποτε νομικό ή φυσικό πρόσωπο και Αρχή.

Άρθρο 42 Έμμισθος δικηγόρος

Έμμισθος δικηγόρος είναι αυτός που προσφέρει αποκλειστικά νομικές υπηρεσίες, ως νομικός σύμβουλος ή ως δικηγόρος, σε συγκεκριμένο εντολέα, σταθερά και μόνιμα, αμειβόμενος αποκλειστικά με πάγια περιοδική αμοιβή. Ο ίδιος δικηγόρος μπορεί επίσης να αναλαμβάνει υποθέσεις από οποιονδήποτε άλλον, αμειβόμενος είτε ανά υπόθεση είτε με άλλον τρόπο.

Άρθρο 43 Πρόσληψη εμμίσθου δικηγόρου

1. Η πρόσληψη δικηγόρων με έμμισθη εντολή στον ιδιωτικό τομέα γίνεται με έγγραφη σύμβαση, που καταρτίζεται μεταξύ αυτού και του εντολέα.

2. Η πρόσληψη δικηγόρων στους φορείς του δημόσιου τομέα, όπως αυτός καθορίζεται κάθε φορά με νόμο, γίνεται με επιλογή ύστερα από προκήρυξη, με βάση όσα παρακάτω ορίζονται, εκτός αν πρόκειται για πρόσληψη του προϊσταμένου νομικής ή δικαστικής υπηρεσίας ή νομικού συμβούλου στους φορείς αυτούς, ο οποίος προσλαμβάνεται με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του φορέα. ...

Άρθρο 44 Αποδοχές εμμίσθου δικηγόρου

... 2. Οι αποδοχές των δικηγόρων που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο Δημόσιο, στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) πρώτου και δεύτερου βαθμού και

στα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, στα οποία συμπεριλαμβάνεται και ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων, καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις

Άρθρο 166 Τελικές διατάξεις

1. Οι διατάξεις του Κώδικα είναι ειδικές έναντι κάθε άλλης διάταξης. ».

11. Στα άρθρα 7,9,29 και 34 του **ν.4354/2015**¹⁰ «Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μισθολογικές ρυθμίσεις και άλλες επείγουσες διατάξεις εφαρμογής της συμφωνίας δημοσιονομικών στόχων και διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων», (Α 176) ορίζονται τα εξής :

«Άρθρο 7 Πεδίο εφαρμογής

1. Στις διατάξεις του παρόντος υπάγονται οι μόνιμοι και δόκιμοι πολιτικοί δημόσιοι υπάλληλοι, καθώς και οι υπάλληλοι με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου και ορισμένου χρόνου:

α) ιβ) οι υπάλληλοι και το ειδικό επιστημονικό προσωπικό των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (Α.Δ.Α.), της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, της Επιτροπής Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων,.... ιθ) οι δικηγόροι που παρέχουν υπηρεσίες με σχέση πάγιας και περιοδικής έμμισθης εντολής στους φορείς που υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος.....

Άρθρο 9 Μισθολογικά κλιμάκια και κατάταξη των υπαλλήλων

..... 10. Οι δικηγόροι που παρέχουν υπηρεσίες με σχέση πάγιας και περιοδικής έμμισθης εντολής στους φορείς που υπάγονται στις διατάξεις του παρόντος, κατατάσσονται ως εξής:

... γ. οι δικηγόροι στον Άρειο Πάγο στο Μ.Κ. 15 της Π.Ε. κατηγορίας.

Για τους ανωτέρω δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις του άρθρου 11¹¹.

Άρθρο 29 Έλεγχος μισθοδοσίας

¹⁰ Ο οποίος κατήργησε το ν. 4024/2011 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο - βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015»

¹¹ Άρθρο 11 Χρόνος και τρόπος μισθολογικής εξέλιξης

1. Για τη μισθολογική εξέλιξη των υπαλλήλων όλων των κατηγοριών, από κατώτερο σε ανώτερο μισθολογικά κλιμάκιο, απαιτείται υπηρεσία ως εξής:

α. Για τους υπαλλήλους των κατηγοριών Υ.Ε. και Δ.Ε. υπηρεσία τριών (3) ετών σε κάθε μισθολογικά κλιμάκιο. β. Για τους υπαλλήλους των κατηγοριών Τ.Ε. και Π.Ε. υπηρεσία δύο (2) ετών σε κάθε μισθολογικά κλιμάκιο.

2. Για τη μισθολογική εξέλιξη των υπαλλήλων από το κατώτερο μισθολογικά κλιμάκιο στο αμέσως ανώτερο, απαιτείται να έχει συμπληρωθεί ο καθορισμένος χρόνος υπηρεσίας στο κατώτερο μισθολογικά κλιμάκιο.

3. Η κατά την προηγούμενη παράγραφο εξέλιξη του υπαλλήλου γίνεται με πράξη του αρμόδιου για τα διορισμό οργάνου, που δεν δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.....

..... 2. Η παρακολούθηση της ορθής και ομοιόμορφης εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος, διενεργείται από τη Διεύθυνση Εισοδηματικής Πολιτικής του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους

Άρθρο 34 Καταργούμενες διατάξεις

Από την έναρξη ισχύος του παρόντος καταργούνται:

α. Οι διατάξεις των άρθρων 12 έως 25, 28, 29, 30 του ν. 4024/2011, καθώς και οι κατ' εξουσιοδότηση αυτών εκδοθείσες υπουργικές αποφάσεις, και με την επιφύλαξη της παραγράφου η' του άρθρου 33 του νόμου αυτού, του άρθρου 31 με την επιφύλαξη της περίπτωσης α' του άρθρου 33 του παρόντος και 32 με την επιφύλαξη της παραγράφου β' του άρθρου 33 του παρόντος.....

δ. Κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη, κατά το μέρος που αντίκειται στις διατάξεις του παρόντος ή κατά το μέρος που ρυθμίζει με διαφορετικό τρόπο θέματα που διέπονται από αυτόν ».

12. Στην από 1.1.2006 **ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΜΜΙΣΘΗΣ ΕΝΤΟΛΗΣ** μεταξύ της ΑΔΑΕ , ως Εντολέα, και του δικηγόρου Η.Θ. ,ως Εντολοδόχου συμφωνήθηκαν και έγιναν αμοιβαία αποδεκτά τα εξής :

«1. Ο Εντολέας αναθέτει και ο Εντολοδόχος αποδέχεται να παρέχει στην Αθήνα τις νομικές του υπηρεσίες κατά πλήρη απασχόληση ως νομικός σύμβουλος στη νομική υπηρεσία του Εντολέα με σύμβαση έμμισθης εντολής αορίστου χρόνου, αμειβόμενος για την παροχή των υπηρεσιών αυτών από τον Εντολέα με πάγια μηνιαία αντιμισθία.

2. Ως συνολικές αποδοχές του Εντολοδόχου συμφωνούνται εκείνες που καθορίζεται από την υπ'αριθ. 2/42227/0022/20.9.05 (ΦΕΚ ΒΠ401/10.10.2005) κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομίας και Οικονομικών όπως εκάστοτε θα ισχύει.

3. Πέραν της άνω αντιμισθίας στον Εντολοδόχο θα καταβάλλονται οι εκτός έδρας πραγματικές δαπάνες σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν 2655/99.

4. Ο Εντολοδόχος υπάγεται στους ορισμούς του Εσωτερικού Κανονισμού του Εντολέα που αναφέρονται στη θέση Νομικού Συμβούλου και στους Δικηγόρους, όπως αυτοί έχουν σήμερα, και θα προσφέρει τις υπηρεσίες του με τους όρους αυτούς και με τους ορισμούς των διατάξεων του Κώδικα περί Δικηγόρων και ιδίως των άρθρων 38-57, οι οποίες σε κάθε περίπτωση υπερισχύουν, θα διεξάγει το έργο του με την ιδιάζουσα στο δικηγορικό λειτούργημα ευθύνη και υπευθυνότητα για την επιμελή και ευσυνείδητη εκτέλεσή του και θα προασπίζεται τα συμφέροντα του Εντολέα.

Ο Νομικός Σύμβουλος, συνεπικουρούμενος και από τον ή τους δικηγόρους και το λοιπό προσωπικό του Γραφείου των Νομικών Υπηρεσιών της ΑΔΑΕ παρέχει νομική υποστήριξη στα όργανα διοίκησης και στις οργανικές μονάδες της ΑΔΑΕ.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι ακόλουθες αρμοδιότητες:

I. Υποστήριξη των Υπηρεσιών της ΑΔΑΕ για τη σύνταξη κανονιστικών και ατομικών διοικητικών πράξεων καθώς και την επεξεργασία νομικών κειμένων, ύστερα από αίτηση των υπηρεσιών. Ενημέρωση των Υπηρεσιών της ΑΔΑΕ για κάθε αλλαγή στο νομοθετικό πλαίσιο που αφορά στις αρμοδιότητες της.

II. Νομική υποστήριξη των αρμοδίων υπηρεσιών της ΑΔΑΕ για: α) την αντιμετώπιση παραβιάσεων του απορρήτου των επικοινωνιών ή των όρων και της διαδικασίας άρσης αυτού, β) τη διερεύνηση και επεξεργασία των καταγγελιών παραβίασης του απορρήτου και την προετοιμασία της διαδικασίας ακροάσεων, γ) τη διασφάλιση της νομιμότητας των διαφόρων συμβάσεων παροχής υπηρεσιών, μελετών και προμηθειών για τη λειτουργία της ΑΔΑΕ, δ) την αντιμετώπιση των περιπτώσεων παραβίασης της κείμενης νομοθεσίας σε σχέση με το απόρρητο των επικοινωνιών, ε) τη σύνταξη των σχετικών αποφάσεων με τις οποίες επιβάλλονται κυρώσεις και στ) γνωμοδοτήσεις επί παντός νομικού θέματος που αφορά τη λειτουργία της ΑΔΑΕ.

III. Παράσταση και υπεράσπιση των νομικών υποθέσεων της ΑΔΑΕ ενώπιον των δικαστηρίων, των δικαστικών και διοικητικών αρχών, τον χειρισμό εξώδικων διαφορών και γενικώς την εκτέλεση κάθε έργου που εμπίπτει στην άσκηση του δικηγορικού λειτουργήματος, σύμφωνα με τον Κώδικα περί Δικηγόρων.

IV. Τήρηση αρχείου νομοθεσίας και νομολογίας, σχετικής με το απόρρητο των επικοινωνιών και οργάνωση Νομικής Βιβλιοθήκης της ΑΔΑΕ.

6. Η θέση του Νομικού Συμβούλου είναι πλήρους απασχόλησης και δεν είναι ασυμβίβαστη με την δικηγορία, σε καμία όμως περίπτωση δεν επιτρέπεται ο Εντολοδόχος να αναλαμβάνει υποθέσεις των κατά το άρθρο 6 παρ. 1 εδ.α του Ν. 3115/2003 ελεγχόμενων από την ΑΔΑΕ δημοσίων υπηρεσιών, οργανισμών, επιχειρήσεων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, καθώς και ιδιωτικών επιχειρήσεων που ασχολούνται με ταχυδρομικές, τηλεπικοινωνιακές ή άλλες υπηρεσίες σχετικές με την ανταπόκριση και την επικοινωνία.

7. Η ΑΔΑΕ υποχρεούται να καταβάλλει τις οφειλόμενες ασφαλιστικές εισφορές του Νομικού Συμβούλου στα οικεία ασφαλιστικά Ταμεία κύριας και επικουρικής ασφάλισης των Δικηγόρων, κατά το ποσοστό που τη βαρύνουν.

8. Η παρούσα σύμβαση συννομολογείται για αόριστο χρόνο, σύμφωνα με τον Κώδικα περί Δικηγόρων και αρχίζει από την ημερομηνία ανάληψης υπηρεσίας από τον Εντολοδόχο, δηλαδή την 1 Ιανουαρίου 2006.

9.10. Η παρούσα υπόκειται στους όρους και προϋποθέσεις καταγγελίας του Κώδικα περί Δικηγόρων και στην περίπτωση αυτή καταβάλλεται πλήρη αποζημίωση του άρθρου 94 του Κώδικα Δικηγόρων..... ».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και του όλου νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται και του σκοπού που εξυπηρετούν, όπως και την υπαγωγή σε αυτές των πραγματικών περιστατικών που τίθενται υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα :

Γενικά για τις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές και ειδικά για την Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών:

13 Οι Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές (ΑΔΑ) είναι συλλογικά διοικητικά όργανα, ενταγμένα στο νομικό πρόσωπο του Κράτους, δηλαδή στο Δημόσιο¹². Το βασικό χαρακτηριστικό τους είναι η ενδοδιοικητική ανεξαρτησία τους και η οικονομική και διοικητική αυτοτέλειά τους. Οι πράξεις τους, ως εκτελεστές πράξεις διοικητικών Αρχών, υπόκεινται στον έλεγχο του διοικητικού δικαστή, κατά τα διαλαμβανόμενα στις οικείες διατάξεις του Συντάγματος (άρθρα 94 και 95) και στα σχετικά δικονομικά νομοθετήματα.¹³ Τέλος, η εξουσία των ΑΔΑ μπορεί να είναι είτε κανονιστικής είτε καθαρά ελεγκτικής και γνωμοδοτικής υφής.

14. Η Αρχή Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών ¹⁴, είναι Ανεξάρτητη Αρχή με ξεχωριστή νομική προσωπικότητα που με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, κατοχυρώθηκε σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 19 του

¹² Κ. Παπανικολάου, Η εξουσία των Ανεξάρτητων Αρχών, 2018, Μ. Καλυβιώτου Ανεξάρτητες αρχές: μεταξύ δημόσιας διοίκησης και κυβερνητικής ευθύνης, Θ. Πανάγος, Κρατική παρέμβαση και ρυθμιστική διοίκηση, 2017.2. Ο ρόλος των ανεξάρτητων αρχών, Α. Κεχρής, Σκέψεις επί της έννοιας «Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή»

¹³ 2019 Ανεξάρτητες Αρχές Πρεβεδούρου Ευγενία, Ν. Κουλούρη, όπ.π., passim, Μ. Αντωνόπουλου, Εθνικό Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο: η πρώτη ανεξάρτητη διοικητική αρχή στην Ελλάδα, ΝοΒ 1991, σελ. 1194 επ., G. Vadal - Delvolne ό.π. Συνταγματικά κατοχυρωμένες είναι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης, η Αρχή Προστασίας του Απορρήτου των Επικοινωνιών, το Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού και ο Συνήγορος του Πολίτη, αντίστοιχα άρθρα 9Α, 15 παρ. 2, 19 παρ. 2, 103 παρ. 7 (και 118 παρ. 6), καθώς και 103 παρ. 9 του Συντάγματος

¹⁴ ΣΤΕ ΟΛ. 3319, 3320/2010, ΣΤΕ 3473/2017

Συντάγματος¹⁵, στο ανώτατο κανονιστικό επίπεδο. Συστάθηκε με το άρθρο 1 του νόμου 3115/2003, με σκοπό την προστασία του απορρήτου των επιστολών, της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο καθώς και την ασφάλεια των δικτύων και πληροφοριών. Η ΑΔΑΕ απολαύει διοικητικής αυτοτέλειας και σύμφωνα με το π.δ. 40/2005 για την εσωτερική διάρθρωση της, συστάθηκε, πέραν των Διευθύνσεων και Αυτοτελών Τμημάτων, και Γραφείο Νομικού Συμβούλου και Νομικών Υπηρεσιών, που στελεχώνεται από οι δύο δικηγόρους παρ' Εφέταις ή παρ' Αρείω Πάγω με έμμισθη εντολή και από μία θέση Νομικού Συμβούλου. Οι αρμοδιότητες του γραφείου Νομικών Υπηρεσιών που αναφέρονται στο άρθρο 4 του παραπάνω προεδρικού διατάγματος είναι η παροχή νομικής υποστήριξης στα όργανα διοίκησης και στις οργανικές μονάδες της Α.Δ.Α.Ε., καθώς και οι ειδικότερες αρμοδιότητες που αναφέρονται σε αυτό.

Επί των ερωτημάτων:

15. Κατά τη διάταξη του άρθρου 8 του Κώδικα Δικηγόρων (Κ.Δ.), επιτρέπεται στο δικηγόρο η παροχή νομικών υπηρεσιών στον εντολέα του με πάγια ετησία ή μηνιαία αμοιβή είτε ως δικαστικός ή νομικός σύμβουλος, είτε ως δικηγόρος. Η σύμβαση αυτή παροχής νομικών υπηρεσιών με πάγια ετήσια ή μηνιαία αμοιβή η οποία είναι πάντοτε αορίστου χρόνου δεν μπορεί ν' αποτελέσει αντικείμενο σύμβασης εξαρτημένης εργασίας, δεν εφαρμόζονται επ' αυτής οι γνήσιες διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας, παρά μόνο εφόσον επιτρέπει αυτό ειδικός νόμος ή αναλογικά δεν αντίκεινται στο δημόσιο χαρακτήρα του δικηγορικού λειτουργήματος, ρυθμίζεται δε από τις διατάξεις του Κώδικα περί Δικηγόρων και συμπληρωματικά από εκείνες των περί εντολής και σύμβασης ανεξαρτήτων υπηρεσιών διατάξεις (Ολ.ΑΠ 45/2002).

16. Από το συνδυασμό δε των διατάξεων των άρθρων 8, 36, 42 και 44 παρ.2 του Κ.Δ. συνάγεται ότι, έμμισθος δικηγόρος είναι αυτός που προσφέρει αποκλειστικά τις νομικές του υπηρεσίες ως νομικός σύμβουλος ή ως δικηγόρος σε ορισμένο εντολέα σταθερά και μόνιμα, αμείβεται δε με πάγια περιοδική εντολή.

Ως νομικός ή δικαστικός σύμβουλος θεωρείται εκείνος, ο οποίος, άσχετα με τον τίτλο της θέσης που κατέχει και την ονομασία που έλαβε κατά την πρόσληψή του ή

¹⁵ Το άρθρο 19 του Συντάγματος κατοχυρώνει και προστατεύει την ιδιωτική σφαίρα του ανθρώπου σε σχέση με τις προσβολές κατά την επικοινωνία του από απόσταση με τους συνανθρώπους του, δηλαδή κατά τη μεταβίβαση των πάσης μορφής μηνυμάτων. Η συνταγματική προστασία αφορά κατ' αρχήν τις ενδεχόμενες προσβολές από μέρους της δημόσιας εξουσίας. Πάντως, το άρθρο 19 αναπτύσσει έμμεση τριτενέργεια, και συνεπώς η κοινή νομοθεσία οφείλει να προβαίνει σε ρυθμίσεις που προστατεύουν το απόρρητο της επικοινωνίας και έναντι των ιδιωτών, Δαγτόγλου, Ατομικά Δικαιώματα, Α. 1991, σελ. 348 επ., Αρ. Μάνεση, ό.π., σελ. 232 επ., 235.

μεταγενέστερα, δεν ασχολείται με τη δικαστική εκπροσώπηση και τον χειρισμό δικαστικών υποθέσεων του εντολέα του προς τρίτους, αλλά περιορίζεται αποκλειστικά στην παροχή νομικών συμβουλών και γνωμοδοτήσεων σ' αυτόν και στα όργανά του ή και στην κατεύθυνση του χειρισμού των υποθέσεων από άλλους δικηγόρους¹⁶.

Μεταξύ των έμμισθων δικηγόρων ως νομικών συμβούλων ή ως δικηγόρων¹⁷ δεν υφίσταται διαφοροποίηση, πλην του προβλεπόμενου στο άρθρο 43 του Κ.Δ. τρόπου πρόσληψης. Ειδικότερα, οι μεν δικηγόροι προσλαμβάνονται με επιλογή ύστερα από προκήρυξη, οι δε προϊστάμενοι νομικής ή δικαστικής υπηρεσίας ή νομικού συμβούλου προσλαμβάνονται με απόφαση του αρμοδίου οργάνου του φορέα.

Από τις ίδιες ως άνω διατάξεις προκύπτει ότι, ανεξάρτητα από το πως χαρακτηρίζονται στις επιμέρους συμβάσεις που θα υπογράψουν με τους εντολείς τους, αν δηλαδή χαρακτηρίζονται νομικοί σύμβουλοι, ή δικηγόροι με έμμισθη εντολή, όλοι απασχολούνται με έμμισθη εντολή και αμείβονται με πάγια περιοδική παροχή¹⁸.

Τα σχετικά με την αμοιβή του δικηγόρου θέματα κανονίζονται με συμφωνία με τον εντολέα του¹⁹, ενώ δεν υφίσταται αξίωση με βάση την αρχή της ίσης μεταχείρισης καταβολής ίδιου ύψους ένδικης παροχής, όταν η διαφορετική προέλευση των εργασιακών σχέσεων αποτελεί ειδικό λόγο που δικαιολογεί αποκλίσεις από τη αρχή της ίσης μεταχείρισης²⁰.

17. Περαιτέρω, στο άρθρο 44 του νέου Κώδικα Δικηγόρων αναφέρεται ότι οι αποδοχές των δικηγόρων που παρέχουν τις υπηρεσίες τους στο Δημόσιο Τομέα καθορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών, ενώ στην παρ. 1

¹⁶ ΑΠ 1101 / 2017, 1403/2014, 1619/2011, 188/2009, 226/2004, 509/1998, 414/1986, Γν ΝΣΚ 170/2017, Ελ.Σ. 959/2010 <<Εξάλλου ως δικαστικός ή νομικός σύμβουλος, νοείται εκείνος, που, άσχετα από τον τίτλο που κατέχει και το χαρακτηρισμό που του δόθηκε κατά την πρόσληψή του ή και μεταγενέστερα, δεν ασχολείται κατά την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του προς τον εντολέα του, με τη δικαστική εκπροσώπηση και το χειρισμό δικαστικών υποθέσεων αυτού έναντι τρίτων, αλλά περιορίζεται αποκλειστικά στην παροχή συμβουλών ή γνωμοδοτήσεων σ' αυτόν και τα όργανά του ή και στην κατεύθυνση του χειρισμού των υποθέσεων από άλλους δικηγόρους>>, πράξη 216, Συνεδρίαση 18η της 3.7.2007

¹⁷ Σε αντίθεση με το πολωνικό δίκαιο, εκτός από το επάγγελμα του δικηγόρου, αναγνωρίζει και το επάγγελμα του νομικού συμβούλου. Ο επαγγελματικός σύλλογος των νομικών συμβούλων συστάθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 17, παράγραφος 1, του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Πολωνίας. Το επάγγελμα του νομικού συμβούλου διέπεται από τον νόμο περί νομικών συμβούλων της 6ης Ιουλίου 1982 και τα μέλη του δεσμεύονται από τον κώδικα δεοντολογίας του νομικού συμβούλου (Kodeks Etyki Radcy Prawnego). συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-422/11 P και C-423/11 P

¹⁸ όχι για την εκτέλεση οποιασδήποτε, έστω και καθαρώς νομικής φύσεως εργασίας, αλλά μόνο για τις νομικές εκείνες υπηρεσίες που παρέχει υπό την ιδιότητα δικαστικού ή νομικού συμβούλου ή δικηγόρου για την διαφύλαξη ή την προστασία των συμφερόντων του εντολέα του στο πλαίσιο των συναλλαγών του με τους τρίτους, ΑΠ 79/2016 με παραπομπή στις ΑΠ 29/1995(ΟΛ) και ΑΠ 956/2003

¹⁹ ΑΠ 1231/2018

²⁰ ΑΠ 520/2004 ΔΕΕ 2005.475, 923/1999 ΕΕΝ 2000.745

του άρθρου 166 αυτού ορίζεται ότι οι διατάξεις του Κώδικα είναι ειδικές έναντι κάθε άλλης διάταξης. Οι διατάξεις αυτές του Κ.Δ. δεν ασκούν επιρροή στο δικαίωμα νομοθετικού καθορισμού της αμοιβής των έμμισθων δικηγόρων του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι οποίες εν όψει του σκοπού τους, είναι ειδικές ως προς τις ανωτέρω διατάξεις του νέου Κ.Δ., ούτε μπορεί να συναχθεί, εξ αντιδιαστολής, ότι με τη διάταξη αυτή καταργήθηκαν σιωπηρώς οι προηγούμενες κείμενες διατάξεις που ρυθμίζουν ειδικώς το ζήτημα αυτό²¹. Και ναι μεν η παράγρ. 2 του άρθρου 166 του Κώδικα ορίζει ότι οι διατάξεις αυτού είναι «ειδικές» έναντι κάθε άλλης, η διάταξη όμως αυτή έχει προδήλως την έννοια ότι οι διατάξεις του Κώδικα είναι ειδικές ως προς τα θέματα τα οποία ρυθμίζουν, και όχι ως προς θέματα που ρυθμίζονται με άλλες διατάξεις²².

18. Περαιτέρω, όμως, κατά την ενώπιον του Τμήματος συζήτηση μεταξύ των μελών αυτού επί της ερμηνείας των προπαρατεθεισών διατάξεων διατυπώθηκαν, σε σχέση με το διδόμενο πραγματικό, δύο γνώμες:

Η γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία απαρτίσθηκε από την Πρόεδρο του Τμήματος, Ευγενία Βελώνη, Αντιπρόεδρο ΝΣΚ και τους Νομικούς Συμβούλους Ανδρέα Ανδρουλιδάκη, Στυλιανή Χαριτάκη, Νικόλαο Δασκαλαντωνάκη, Γεώργιο Ανδρέου, Κωνσταντίνα Χριστοπούλου, Αγγελική Καστανά και Κωνσταντίνο Ζαμπάρα (**ψήφοι 8**) και (άνευ ψήφου) η εισηγήτρια Πάρεδρος, δέχθηκε τα εξής:

Ο ν. 4354/2015 καθόρισε από 1.1.2016 εκ νέου το μισθολόγιο των πολιτικών δημοσίων υπαλλήλων καθώς και των υπαλλήλων με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου και ορισμένου χρόνου των ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών²³ (Α.Δ.Α.) και των δικηγόρων που παρέχουν υπηρεσίες με σχέση πάγιας και περιοδικής έμμισθης εντολής²⁴ στις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές. Η θέσπισή του

²¹ ν4024/2011

²² ΣτΕ.ΟΛ 3373/2015, Στε 3372/2015 Η εξουσιοδοτική διάταξη του άρθρου πρώτου παράγρ. Γ', υποπαρ. Γ.1 περ. 12 του ν. 4093/2012 αφορά και τους δικηγόρους με έμμισθη εντολή και είναι ειδική σε σχέση με τις διατάξεις του Δικηγορικού Κώδικα

²³ αιτιολογική έκθεση << Ειδικότερα, με τις διατάξεις του άρθρου 7 ορίζεται η έκταση εφαρμογής του νέου μισθολογίου, στο οποίο υπάγονται οι μόνιμοι και δόκιμοι πολιτικοί δημόσιοι υπάλληλοι, καθώς και οι υπάλληλοι με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου αορίστου και ορισμένου χρόνου: α) του Δημοσίου (....., Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές με ή χωρίς νομική προσωπικότητα)... Σε κάθε περίπτωση υπάγονται... οι δικηγόροι που παρέχουν υπηρεσίες με σχέση πάγιας και περιοδικής έμμισθης εντολής στους φορείς που υπάγονται στις διατάξεις του νέου νόμου.

²⁴ αιτιολογική έκθεση <<Επιπλέον, προβλέπεται η ένταξη στα μισθολογικά κλιμάκια του νέου νόμου και των δικηγόρων με σχέση έμμισθης εντολής, χωρίς πλέον να απαιτείται η έκδοση κοινής υπουργικής απόφασης>>σε αντίθεση με τον επανακαθορισμό των αποδοχών των Προέδρων, Αντιπροέδρων και μελών των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών (Α.Δ.Α.)όπου σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ.3 του ν 4354/2015 καθορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομικών και του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού- σχετ η υπ' αριθμ. 35391/20-10-2016 κυα «Καθορισμός μηνιαίων

υπαγορεύτηκε, σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεσή του, από την ανάγκη άμεσης και επιτακτικής αλλαγής του προγενέστερου ν. 4024/2011, που ενώ είχε ως βασική του στόχευση τη δημιουργία ενός ενιαίου βαθμολογίου – μισθολογίου και την υπαγωγή στο πεδίο εφαρμογής του, του συνόλου των υπηρετούντων στο Δημόσιο και στον ευρύτερο Δημόσιο Τομέα, με οποιαδήποτε σχέση εργασίας²⁵, εντούτοις με ειδικές διατάξεις εξαιρέθηκαν αρκετές κατηγορίες προσωπικού, όπως το Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό των Ανεξάρτητων Διοικητικών Αρχών.

Εξάλλου, σύμφωνα με την αυτή αιτιολογική έκθεση, η ανάγκη επαναπροσέγγισης όλου του μισθολογικού καθεστώτος των υπαλλήλων του ευρύτερου Δημοσίου Τομέα πρέκυψε και από τη δέσμευση της Ελληνικής Κυβέρνησης έναντι των εταίρων της, στο πλαίσιο της ζωτικής σημασίας για την οικονομική και πολιτική επιβίωση της χώρας νέας Μεσοπρόθεσμης Δημοσιονομικής Στρατηγικής και εκσυγχρονισμού και ενίσχυσης της δημόσιας διοίκησης.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών ο νομοθέτης με το νέο μισθολογικό νόμο (ν.4354/2015) προέβη με την διάταξη του άρθρου 34 περιπτ. δ σε ρητή κατάργηση κάθε άλλης γενικής ή ειδικής διάταξης, κατά το μέρος που αντίκειται στις διατάξεις του ή κατά το μέρος που ρυθμίζει με διαφορετικό τρόπο θέματα που διέπονται από αυτόν²⁶.

19.Εξάλλου, από τη διάταξη του άρθρου 2 του Α.Κ. σαφώς προκύπτει ότι, κατά γενικό κανόνα, οι νόμοι είναι διηνεκείς και ισχύουν μέχρις ότου καταργηθούν με άλλο κανόνα δικαίου, δηλαδή κυρίως με τυπικό νόμο. Η κατάργηση νόμου με νόμο είναι είτε ρητή (άμεση), όταν ο νεότερος νόμος περιλαμβάνει ειδική διάταξη για την κατάργηση του παλαιότερου νόμου, είτε σιωπηρή (έμμεση), όταν από το περιεχόμενο του νεότερου νόμου προκύπτει σαφώς ότι τούτο είναι αντίθετο ή ασυμβίβαστο προς εκείνο του παλαιότερου (ΑΠ 263/1982, ΝΣΚ 281/2009, 216/2010, 295/2012).

20 Υπό το φως των παραπάνω παραδοχών, συνάγεται ότι στο ρυθμιστικό πεδίο του ν.4354/2015, ο οποίος επέφερε ριζική και καθολική μεταβολή για λόγους δημοσίου συμφέροντος²⁷, όπως αναφέρεται στην παράγραφο 18 της παρούσας, στη

αποδοχών του Προέδρου, Αντιπροέδρου και των υπολοίπων μελών της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών» (569/ΥΟΔΔ/24.10.2016).

²⁵ όπως προκύπτει από τη ρητή πρόβλεψη του άρθρου 4 του ν. 4024/2011, καθώς με τις διατάξεις του ν. 4093/2012 και στα Ν.Π.Ι.Δ. και τις ΔΕΚΟ του Κεφαλαίου Α' του ν. 3429/2005

²⁶ Άρθρο 34

²⁷ Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος και της προστασίας του, συνιστά κεντρική και θεμελιακή αρχή για την οργάνωση και λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Στην πράξη, το δημόσιο συμφέρον κατευθύνει τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης και των δημοσίων υπηρεσιών. Η έννοια του δημοσίου συμφέροντος αναγνωρίζεται συνταγματικά, είτε ως δημόσιο συμφέρον (άρθρο 24 §1 Σ) είτε ως δημόσια ωφέλεια (άρθρο 17 §2 Σ) είτε σε ειδικότερες πτυχές του,

μισθολογική μεταχείριση των υπηρετούντων στον ευρύτερο δημόσιο, εντάσσονται κατά ρητή νομοθετική επιταγή και οι δικηγόροι με έμμισθη εντολή, κατά την έννοια του άρθρου 42 του εν ισχύ Κώδικα περί Δικηγόρων, συμπεριλαμβανομένων σε αυτούς, χωρίς εξαίρεση, και των δικηγόρων με έμμισθη εντολή των Ανεξάρτητων Αρχών (άρθρο 9 παρ. 10 του ν. 4354/2015), καταργηθείσας κάθε αντίθετης νομοθετικής ή κανονιστικής ρύθμισης.

Συνακολούθως προς αυτά, και η με αριθμό 2/42227/00222/20.9.2005 κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης, που ρυθμίζει διαφορετικά τις αποδοχές του με έμμισθη εντολή δικηγόρου- Νομικού Συμβούλου της ΑΔΑΕ έχει καταργηθεί.

21 Επιπρόσθετα και ανεξάρτητα από τα παραπάνω, η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 του Συντάγματος, η οποία ορίζει ότι "Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου", καθιερώνει όχι μόνο την ισότητα των πολιτών έναντι του νόμου αλλά και την ισότητα του νόμου έναντι αυτών, δεσμεύει δε και υποχρεώνει τον κοινό νομοθέτη, όταν πρόκειται να ρυθμίσει ουσιωδώς όμοια πράγματα, σχέσεις ή καταστάσεις και κατηγορίες προσώπων, να μη μεταχειρίζεται κατά τρόπο ανόμοιο τις περιπτώσεις αυτές εισάγοντας εξαιρέσεις και κάνοντας διακρίσεις, εκτός αν αυτό επιβάλλεται από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος, η συνδρομή των οποίων υπόκειται στον έλεγχο των δικαστηρίων. (ΑΠ 1772 / 2017).

Στο πλαίσιο αυτό, λαμβανομένων υπόψη, ότι στον Οργανισμό της ΑΔΑΕ δεν υφίσταται λειτουργική διάκριση καθηκόντων μεταξύ των Δικηγόρων και του Νομικού Συμβούλου, ότι από τις ενδεικτικά αναφερόμενες αρμοδιότητες στην από 1.1.2006 σύμβαση έμμισθης εντολής του Η. Θ., μεταξύ των οποίων και η, υπό στοιχείο III, παράσταση και υπεράσπιση των νομικών υποθέσεων της ΑΔΑΕ ενώπιον των δικαστηρίων, των δικαστικών και διοικητικών αρχών ο παραπάνω, ανεξάρτητα από τον τίτλο που κατέχει και το χαρακτηρισμό που του δόθηκε κατά την πρόσληψή του, δεν διαφοροποιείται λειτουργικά²⁸ από τους λοιπούς δικηγόρους της ΑΔΑΕ, και ότι

όπως η προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και της εθνικής οικονομίας (άρθρο 106 §2 Σ) και ως εθνικό συμφέρον (άρθρο 4 §3 Σ και 28 §2) πρβλ και το άρθρο 126 της ΣΛΕΕ (πρώην άρθρο 104 της ΣΕΚ) ορίζεται ότι τα κράτη μέλη αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα (παρ. 1), και ότι η Επιτροπή παρακολουθεί την εξέλιξη της δημοσιονομικής κατάστασης και το ύψος του δημόσιου χρέους στα κράτη μέλη, προκειμένου να εντοπίζει τις μεγάλες αποκλίσεις, ειδικότερα δε, εξετάζει την τήρηση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, με βάση κριτήρια, οριζόμενα στο Πρωτόκολλο για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος, που προσαρτάται στις Συνθήκες (παρ. 2).

²⁸ Γν ΝΣΚ 396/2010, Ελ.Σ. 0064/27.5.2014, 0274/26.11.2018, πρβλ και Προκήρυξη Για την πλήρωση μιας (1) θέσης Δικηγόρου με σχέση έμμισθης εντολής ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΩΝ Α.Σ.Ε.Π. Αρ. Φύλλου 271/2008<<Την πλήρωση μιας (1) θέσης Δικηγόρου με σχέση έμμισθης εντολής. Το αντικείμενο της απασχόλησής του θα είναι η παροχή των δικηγορικών και εν γένει νομικών υπηρεσιών του προς την Αρχή (νομική υποστήριξη στα όργανα διοίκησης και στις οργανικές μονάδες της ΑΔΑΕ),

ως εκ τούτου η μισθολογική του μεταχείριση, βάσει και της παραπάνω συνταγματικής αρχής, πρέπει να είναι όμοια, ρυθμιζόμενη από τις νεότερες διατάξεις περί των αποδοχών των δικηγόρων με έμμισθη εντολή²⁹, που υπηρετούν σε Ανεξάρτητες Αρχές, λόγοι δε δημοσίου συμφέροντος που να δικαιολογούν διαφορετική μεταχείριση δεν συντρέχουν.

22 Περαιτέρω, το άρθρο 5 του Συντάγματος που κατοχυρώνει την ελευθερία των συμβάσεων, απαγορεύοντας τη μονομερή ανατροπή των όρων των συμβάσεων από το νομοθέτη, όπως προβλέπεται ειδικότερα στη διάταξη του άρθρου 361 Α.Κ., δεν έχει την έννοια ότι μπορεί με την βούληση των ιδιωτών να απαγορεύεται η για το μέλλον εξουσία του νομοθέτη να ρυθμίζει τις διάφορες βιοτικές σχέσεις³⁰, αλλά ότι ο νομοθέτης δεν μπορεί, κατ' αρχήν, βάσει της συνταγματικής αυτής αρχής, να επέμβει σε μια τρέχουσα ιδιωτική σύμβαση, με τροποποίηση των εν γένει συμβατικών της όρων που έχουν συμφωνηθεί με βάση την συμβατική ελευθερία (και που δεν ανάγονται σε κείμενα νόμων, διαταγμάτων κλπ) ή με κατάργηση αυτής στο

οι παραστάσεις του ενώπιον των πολιτικών, ποινικών και διοικητικών Δικαστηρίων των Αθηνών καθώς και των διοικητικών και άλλων Αρχών με υποχρέωση μετάβασης αν και όποτε χρειασθεί και εκτός περιοχής Αθηνών>>.

²⁹ Αριθμ. 2/70543/0022 (ΦΕΚ Β' 1959/30.12.2005) Καθορισμός αμοιβής Δικηγόρου με έμμισθη εντολή της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.) και ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ - ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ << 1) Οι μηνιαίες αποδοχές του προβλεπόμενου από τις διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 5γ του ν. 3115/2003 δικηγόρων της Α.Δ.Α.Ε. με σχέση έμμισθης εντολής, καθορίζονται σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 2/8250/0022/10.2.2004 κοινή υπουργική απόφαση καθώς και την παράγραφο 2 της αριθμ. 2/56648/0022/17.12.2004 κοινή υπουργική απόφαση όπως κάθε φορά ισχύουν. 2) Η Α.Δ.Α.Ε. θα καταβάλλει τις οφειλόμενες ασφαλιστικές εισφορές του Δικηγόρου στα οικεία Ασφαλιστικά Ταμεία κυρίας και επικουρικής ασφάλισης των Δικηγόρων, κατά το ποσοστό που τη βαρύνουν. Η απόφαση αυτή ισχύει από 1.1.2006.>>

³⁰ ΑΠ 1254/2018, ΣΤΕ Ολ. 3405/2014, 3373/2015<< ειδικώς υπό συνθήκες παρατεταμένης οικονομικής κρίσεως, και δεδομένου ότι η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών είναι προς όφελος του συνόλου των πολιτών, ο κοινός νομοθέτης δύναται να θεσπίσει μέτρα περιστολής των δημόσιων δαπανών, συνεπαγόμενα σοβαρή, κατά το μάλλον ή ήττον, οικονομική επιβάρυνση όλων των κατηγοριών εργαζομένων, με όριο, βεβαίως, τις αρχές της αναλογικότητας, της ισότητας στην κατανομή των δημόσιων βαρών και του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Τούτο δε ενόψει και της καθιερωμένης στο άρθρο 25 παρ. 4 του Συντάγματος αξιώσεως του Κράτους να εκπληρώνουν όλοι οι πολίτες το χρέος της κοινωνικής και εθνικής αλληλεγγύης (βλ. ΣΕ Ολομ. 668/2012, σκ. 37, 4741/2014, σκ. 12). Εν όψει τούτων, τα προσβαλλόμενα μισθολογικά μέτρα δεν παρίστανται, κατ' αρχήν, απρόσφορα, και μάλιστα προδήλως, για την επίτευξη των επιδιωκόμενων με αυτά σκοπών, ούτε μπορεί να θεωρηθούν ότι δεν ήταν αναγκαία, δεδομένου άλλωστε ότι η εκτίμηση του νομοθέτη ως προς τα ληπτέα μέτρα για την αντιμετώπιση της διαπιστωθείσας από αυτόν κρίσιμης καταστάσεως υπόκειται σε οριακό μόνο δικαστικό έλεγχο (βλ. ΣΕ 668/2012 Ολομ., σκ. 35, 1286/2012 Ολομ., σκ. 16). Με τα ανωτέρω δεδομένα, συνολικώς εκτιμώμενα, όπως κρίθηκε ήδη με την απόφαση του Δικαστηρίου ΣΕ 3372/2015 Ολομ. (σκ. 15 - 18) οι επίμαχες ρυθμίσεις δεν αντίκεινται στα άρθρα 5 παρ. 1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος, ούτε στο άρθρο 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου και στην αρχή της αναλογικότητας (βλ. και απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 7.5.2013, και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδος, σκ. 42 επ., 46 - 49...>>, 3406/2014<<... Οι επίμαχες ρυθμίσεις δεν αντίκεινται στο άρθρο 1 του ΠΠΠ της ΕΣΔΑ, ούτε στην αρχή της αναλογικότητας και στο άρθρο 17 του Συντάγματος...

σύνολό της ή και μερικώς, υποκαθιστώντας τους συμβληθέντες. Η κατάργηση όμως, ή η τροποποίηση κανονιστικής διάταξης, στην οποία γίνεται παραπομπή σε ιδιωτική σύμβαση, δεν συνιστά κατάργηση συμβατικού της όρου, ώστε να θεωρείται ως επέμβαση στην σύμβαση, αλλά θεμιτή νομοθετική κατάργηση κανονιστικής διάταξης. Αντίθετη εκδοχή, ότι δηλαδή, η καταργηθείσα από το νομοθέτη διάταξη εξακολουθεί να ισχύει μεταξύ των συμβαλλομένων, θα συνιστούσε μια μορφή ιδιωτικής νομοθέτησης και μάλιστα εις το διηνεκές, αφού, παρά τον υποχρεωτικό χαρακτήρα του νόμου, θα επέτρεπε την, επί τη βάσει συμβατικών όρων, παραβίαση αυτού.

Εξάλλου, και σε κάθε περίπτωση, εάν η συμβατική ελευθερία προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων ή ασκείται κατά παραβίαση του Συντάγματος ή ασκείται εις βάρος της Εθνικής Οικονομίας³¹, καθίσταται δικαιολογημένη η επέμβαση του νομοθέτη, με περιορισμό του δικαιώματος αυτού, ακόμη και αν συνεπάγεται περιορισμό της οικονομικής ελευθερίας, (άρθρα 87 παρ. 2 και 93 παρ. 4 του Συντάγματος)³², ενώ ειδικά, σε σχέση με τη ρύθμιση των αποδοχών που καταβάλλονται στον Ευρύτερο Δημόσιο Τομέα, λόγοι γενικότερου κοινωνικού συμφέροντος που συνδέονται με τη λειτουργία της εθνικής οικονομίας δικαιολογούν την, αποκλειστική από το νομοθέτη, ρύθμιση των αποδοχών αυτών.

Υπό την έννοια αυτή, η συνταγματικά κατοχυρωμένη ελευθερία των συμβάσεων δεν παρίστατο απαγορευτική μονομερούς νομοθετικής κατάργησης της με αριθμό 2/42227/00222/20.9.2005 κοινής υπουργικής απόφασης, καθόσον η συμπερίληψη αυτής στην από 1.1.2006 σύμβαση, μεταξύ της ΑΔΑΕ και του Νομικού Συμβούλου, δεν την κατέστησε συμβατικό όρο υποχρεωτικής εφαρμογής για τα συμβαλλόμενα μέρη, κατά τη διάρκεια εφαρμογής της.

23 Εξάλλου, ούτε η δικαιολογημένη (ή προστατευόμενη) εμπιστοσύνη του διοικούμενου³³ μπορεί να δικαιολογήσει τη διατήρηση της παραπάνω υπουργικής απόφασης, καθόσον απόλυτη προστασία αυτής βάσει των προαναφερόμενων αρχών θα οδηγούσε τη δράση της δημόσιας Διοίκησης σε αγκυλώσεις³⁴ και θα περιόριζε μη θεμιτά την επιβαλλόμενη και αναγκαία προσαρμογή αυτής στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Είναι αναμφίβολα προφανές,

³¹ άρθρα 5 παρ. 1, 25 παρ. 3 και 106 παρ. 2 του Συντάγματος, Ολ.Α.Π. 33/2002, Ολ.Α.Π. 34/2002, Ολ.Α.Π. 35/2002, Ολ.Α.Π. 4/1998, Α.Π. 1783/2012, Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (R. Kovar Clunet, 1977, 703/1990 ΓΓΕ (Πρακτικό Επεξεργασίας) του Ε' Τμήματος του ΣτΕ

³² Ολ.Α.Π. 5/2014, Ολ.Α.Π. 6/2014

³³ Που απορρέει από τη συνταγματική προστασία της προσωπικότητας (άρθρο 5 §1 Σ), την αρχή του κράτους δικαίου και την αρχή της ασφάλειας του δικαίου

³⁴ Kdhir, Vers la fin de la securite juridique en droit francais?, όπ. π., σ. 12 Pachteau, La securite juridique, un principe qui nous manque?, όπ. π., σ. 154.

ότι η διαπίστωση από το νομοθέτη της μεταβολής των επικρατουσών κατά τη θέσπιση ενός κανόνα δικαίου πραγματικών συνθηκών (όπως η «πολιτική βούληση» ή η κρατική εξουσία επιβάλλει), ούτως ή άλλως ευμετάβλητων, οδηγεί αναγκαία στην ανάλογη νομοθετική προσαρμογή, με νεότερο κανόνα δικαίου, χωρίς να υφίσταται δέσμευση αυτού να διατηρεί για το μέλλον τις υφιστάμενες έννομες καταστάσεις.³⁵ Η διατήρηση ή τροποποίηση αυτών έγκειται αποκλειστικά στις αρμοδιότητες του νομοθέτη και ως εκ τούτου, η αξίωση της διατήρησης ενός υφιστάμενου νομικού status quo καθίσταται αβάσιμη, εκτός εάν καταργεί τον πυρήνα ενός κοινωνικού δικαιώματος³⁶, το οποίο, πάντως, δεν συντρέχει στην περίπτωση του ερωτήματος, επί συνδρομής δε λόγου δημοσίου συμφέροντος, το οποίο συνέτρεξε για τη θέσπιση του ν.4354/2015, δικαιολογείται τόσο η ανατροπή μιας σταθερής και προβλέψιμης από το διοικούμενο πραγματικής ή νομικής κατάστασης, όσο και η κάμψη της αρχής της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του³⁷.

24. Μειοψήφησε ο Νομικός Σύμβουλος του Κράτους Βασίλειος Καραγεώργος,

³⁵ ΣΤΕ 2635/1986, ΣΤΕ 6/1999, ΝοΒ 2000, σ. 545, ΣΤΕ 910/1991, ΣΤΕ 911/1991, ΣΤΕ 1128/2000, ΣΤΕ 1678/2002, ΤοΣ 2002, σ. 619.

³⁶ ανάλογα με τις οικονομικές συγκυρίες ο νομοθέτης έχει τη δυνατότητα να περιορίζει την παροχή, Αργ. ΤΣΟΥΛΟΥΦΑ (2010), Η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του ανθρώπου στο σύγχρονο κοινωνικό και ρυθμιστικό κράτος/ Διπλωματική εργασία στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών σπουδών του ΑΠΘ, σελ. 29

³⁷ Επ. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ (2003), Η ασφάλεια δικαίου και η προστασία των δημοσίων δικαιωμάτων στο Ελληνικό δίκαιο, σε Κράτος Δικαίου και Προστατευόμενη Εμπιστοσύνη/ ΔτΑ τόμος εκτός σειράς, Αθήνα, Αντ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, υποσημ. 7 στη σελ. 30, Χριστίνα Μ. Ακριβοπούλου -Χαράλαμπος Ανθόπουλος Εισαγωγή στο Διοικητικό Δίκαιο, Σπηλιωτόπουλος, 2011, ΣΤΕ ΟΛ 3406/2014ο καθορισμός μονομερώς από τον κοινό ή τον κανονιστικό νομοθέτη των εν γένει αποδοχών του ειδικού επιστημονικού προσωπικού και των δικηγόρων με έμμισθη εντολή της ΡΑΕ Υπόθεση Τ-491/08 Ρ<< παρά την υποχρέωση της διοικήσεως να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να διασφαλίσει τη νομιμότητα των αποφάσεών της, οι υπάλληλοι δεν μπορούν να επικαλούνται δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς τη διατήρηση προδήλως παρανόμων πράξεων. Επιπλέον, το γεγονός και μόνον ότι το σφάλμα της διοικήσεως διέφυγε επανειλημμένως της προσοχής αυτής της ίδιας, δεν μπορεί, όσο αξιόμεπτο και αν είναι, να προβληθεί από τον υπάλληλο ή προκειμένου να ζητήσει να θεμελιωθεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη υπέρ αυτού, δεδομένου ότι υφίστανται αντικειμενικές συνθήκες βάσει των οποίων ο υπάλληλος έπρεπε να έχει αντιληφθεί το εν λόγω σφάλμα.>>, Υπόθεση F-51/07<< Εξάλλου, ακόμη και αν υπάρχει δικαιολογημένη εμπιστοσύνη του αποδέκτη της παράνομης πράξεως, αναμφισβήτητο δημόσιο συμφέρον, όπως ειδικότερα αυτό της χρηστής διοικήσεως και της προστασίας των οικονομικών πόρων του οργάνου, μπορεί να υπερισχύει του συμφέροντος του ωφελουμένου προς διατήρηση καταστάσεως την οποία μπορούσε να θεωρεί σταθερή.>>, υπόθεση Τ-79/ 13, (βλ., συναφώς και κατ' αναλογία, αποφάσεις της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Plantanol, C-201/08, Συλλογή, ΕΥ:C:2009:539, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία: AJD Tuna, σκέψη 75 ανωτέρω, ΕΥ:C:2011:153, σκέψη 73: Agrargenossenschaft Neuzelle, σκέψη 75 ανωτέρω, ΕΥ:C:2013:169, σκέψη 26, και της 19ης Οκτωβρίου 2005, Cofradía de pescadores «San Pedro de Bermeo» κ.λπ. κατά Συμβουλίου, Τ-415/03, Συλλογή, ΕΥ:Τ:2005:365, σκέψη 78)>>, Απόφαση 344/85, Ferriere San Carlo SpA κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 4435, σκέψεις 11 και 12. Βλ. συναφώς Papadopoulou, Principes generaux du droit et droit communautaire, όπ. π., σ. 238.[86] Βλ. απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1980, 1252/79, Lucchini, Συλλογή 1980/III, σ. 467, σκέψεις 8 και 9· της 28ης Μαρτίου 1984, 8/83, Officine fratelli Bertoli SpA, Συλλογή 1984, σ. 1649, σκέψη 21· της 12ης Δεκεμβρίου 1985, 67/84, Siderardia, Συλλογή 1985, σ. 3989, σκέψεις 19-21· απόφαση του πρωτοδικείου της 24ης Απριλίου 1996, Τ-551/93, Τ-231/94, Τ-232/94, Τ- 233/94 και Τ-234/94, Industrias Pesqueras Campos κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-235, σκέψεις 76 και 119.

(ψήφος 1), ο οποίος διατύπωσε την εξής γνώμη: Με τις διατάξεις της παραγράφου 5α) του άρθρου 8 του ν. 3115/2003 συστάθηκαν στην Α.Δ.Α.Ε., δύο θέσεις δικηγόρων με έμμισθη εντολή παρ' Εφέταις ή παρ' Αρείω Πάγω και μία θέση Νομικού Συμβούλου. Δυνάμει της παρασχεθείσης με την παράγραφο 7 του ίδιου άρθρου νομοθετικής εξουσιοδότησης, με τη με αριθμό 2/42227/0022/2005 απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης προσδιορίστηκαν οι αποδοχές του Νομικού Συμβούλου της Α.Δ.Α.Ε. σύμφωνα τις αποδοχές του Παρέδρου του Ν.Σ.Κ. κατά τα ειδικότερα εκτιθέμενα στην κανονιστική πράξη. Η διάκριση του ανωτέρω Προσωπικού της Α.Δ.Α.Ε. σε δικηγόρους με έμμισθη εντολή το μεν και Νομικού Συμβούλου το δε παραμένει ως έχει στο ν. 3115/2003. Αν και οι ανωτέρω δεν υπήχθησαν άμεσα στις μισθολογικές διατάξεις του ν. 4024/2011, εντούτοις, δυνάμει της παρασχεθείσης με την παράγραφο 3 του άρθρου 22 του ίδιου νόμου νομοθετικής εξουσιοδότησης για τον καθορισμό των αποδοχών των δικηγόρων των Ανεξαρτήτων Αρχών με σχέση έμμισθης εντολής, εκδόθηκε η με αριθμό 2/17127/0022/2012 απόφαση των Υπουργών Διοικητικής Μεταρρύθμισης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με την οποία οι αποδοχές αυτές προσδιορίστηκαν βάσει των μισθολογικών διατάξεων του ν. 4024/2011. Με την κανονιστική πράξη αυτή καταργήθηκε κάθε υπουργική απόφαση αντίθετη προς τις διατάξεις της. Τούτο, όμως, δεν είχε ως αποτέλεσμα την κατάργηση της με αριθμό 2/42227/0022/2005 απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης, εχούσης διαφορετικό αντικείμενο και ερειδομένης επί διαφορετικής εξουσιοδοτικής διάταξης. Συνεπώς, για τις αποδοχές του Νομικού Συμβούλου το μεν και των δικηγόρων με έμμισθη εντολή το δε της Α.Δ.Α.Ε. ίσχυσαν παράλληλα δύο διαφορετικές κανονιστικές ρυθμίσεις, η πρώτη βάσει των αποδοχών του Παρέδρου του Ν.Σ.Κ. ενώ η δεύτερη βάσει των μισθολογικών διατάξεων του ν. 4024/2011. Με τις διατάξεις των άρθρων 30 και 32 του ν. 4024/2011 καταργήθηκαν γενικές και ειδικές διατάξεις στο μέτρο που ρύθμιζαν μισθολογικά θέματα διεπόμενα από το νόμο αυτό. Οι καταργητικές αυτές διατάξεις δεν κατέλαβαν τις άσχετες με το ν. 4024/2011 ανωτέρω εξουσιοδοτικές και κανονιστικές ρυθμίσεις περί των αποδοχών του Νομικού Συμβούλου της Α.Δ.Α.Ε., οι οποίες εξακολούθησαν να ισχύουν. Επακολούθησαν οι μισθολογικές ρυθμίσεις του ν. 4354/2015, σύμφωνα με τις οποίες (περιπτώσεις β) και ιη ιθ) της παραγράφου 1 του άρθρου 7), στις μισθολογικές διατάξεις του υπάγονται οι δικηγόροι που παρέχουν υπηρεσίες με σχέση πάγιας και περιοδικής έμμισθης εντολής στις Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές, της περίπτωσης γ' της παρ. 1

του άρθρου 14 του ν. 4270/2014, συμπεριλαμβανομένης και της Α.Δ.Α.Ε.. Στο νόμο αυτό δεν υπάγεται ο Νομικός Σύμβουλος της Α.Δ.Α.Ε. ούτε ρυθμίζονται μισθολογικά ζητήματα αυτού. Συνεπώς, οι ανωτέρω εξουσιοδοτικές και κανονιστικές ρυθμίσεις περί των αποδοχών του Νομικού Συμβούλου της Α.Δ.Α.Ε. δεν αντίκεινται στις διατάξεις του ν. 4354/2015 ούτε ρυθμίζουν με διαφορετικό τρόπο θέμα που διέπεται από αυτόν. Τούτο αποκλείει την , διά των διατάξεων του άρθρου 32 του ν. 4354/2015, κατάργηση των εν λόγω εξουσιοδοτικών και κανονιστικών ρυθμίσεων, οι οποίες παραμένουν σε ισχύ.

Απάντηση

Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Α' Τμήμα) γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ως εξής :

26. α) οι διατάξεις του ν.4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων) περί έμμισθων δικηγόρων ισχύουν για όλους που προσφέρουν αποκλειστικά σταθερά και μόνιμα νομικές υπηρεσίες, ως νομικοί σύμβουλοι ή ως δικηγόροι, σε συγκεκριμένο εντολέα και αμείβονται με πάγια περιοδική αμοιβή , ουδεμία δε διαφοροποίηση υφίσταται μεταξύ αυτών , πλην του προβλεπόμενου στο άρθρο 43 του ν.4194/2013 τρόπου πρόσληψής τους.

β) Η με αριθμό 2/42227/00222/20.9.2005 κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης που ρυθμίζει διαφορετικά τις αποδοχές του έμμισθου δικηγόρου, Νομικού Συμβούλου της ΑΔΑΕ από τις προβλέψεις του ν. 4354/2015 έχει καταργηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 9 παρ. 10 και 34 περίπτωση δ του νόμου αυτού .

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 11.12.2019

Η Πρόεδρος

Ευγενία Βεζώνη

Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Η Εισηγήτρια

Μαρία Βλάσση

Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ.

